

הלכות הדרף היומי

מסכת חגיגה

תוכן

- א. אדם הראשון מסוף העולם ועד סופו היה.....1
- ב. מדת יום ומדת לילה דכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום אחד.....2
- ג. שבעה ואלו הן וילון רקיע שחקים זבול מעון מכון ערבות.....2
- ד. זבול שבו ירושלים ובית המקדש ומזבח בנוי ומיכאל השר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן 3
- ה. מעון שבו כיתות של מלאכי השרת שאומרות שירה בלילה וחשות ביום מפני כבודן של ישראל.....4
- ו. כל העוסק בתורה בלילה הקדוש ברוך הוא מושך עליו חוט של חסד ביום.....4
- ז. כל הפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה מאכילין אותו גחלי רתמים.....5

דף יב.

א. אדם הראשון מסוף העולם ועד סופו היה

י"א¹ שכשם שאדם הראשון מסוף העולם ועד סופו היה, ופרש"י כשהיה שוכב היה ראשו למזרח ורגליו למערב, כך מותר לאדם לשכב במיטתו, בין מזרח למערב אם אין אשתו עמו, וי"א² שנכון להזהר, אפילו כשאין אשתו עמו³, אם שוכב ערום ואין קלעים סביב המטה⁴.

¹ א"ר או"ח ג ה

² דעת המחבר או"ח ג ו, וכן בר"מ יז "מטה שישן בה עם אשתו, צריך שתהא ראשה ומרגלותיה זה לצפון וזה לדרום".

³ אך כשאשתו עמו המחבר כתב "אסור לישן בין מזרח למערב, אם אשתו עמו" אולם אליה רבה שם ד שהב"ח [סעיף ג] והט"ז [סק"ד] כתבו בשם הזוהר פ' במדבר [ח"ג ק"ח ע"ב] דבין צפון לדרום פירושו למזרח ומרגלותיו למערב ע"כ. וכתב שיירי כנסת הגדולה [הגהות ב"י אות ד] ולכן אין העולם נוהרין עכשיו בכך כלל ע"כ. ועולת תמיד [סק"ח] כתב דעביד כמר עביד וכמר עביד, ע"כ. והביא בתשוב' מנחם עזריה סי' ג' שכתב, הראשונים פירשו דרוחב המטה יהא בין צפון לדרום שיהא יצירת הולד כיצירת אדם הראשון, ואין הטעם כלל משום שכינה, דאדרבה מצוה להרהר בדבר קדושה בשעת תשמיש. ועוד דהא אף בבית הכסא אין איסור אלא במקום שאין גדר, ולא הותר תשמיש אלא במקום גדר ובכל גופו מכוסה. וסיים להלכה למעשה שיהא ראש המטה למערב, וקרן צפונית מערבית מעליא מפי ע"כ. והנה לפרש"י וש"ע לכאורה דראשו לצפון או לדרום, וכ"כ הב"ח [שם] בפשיטות. אבל בלחם המודות [ברכות פ"א אות יח] מצאתי שכתב דראשו לצפון דוקא בעינן. ובמ"ב ס"ק יא הכריע "ומ"מ טוב יותר לכתחילה לנהוג כהשו"ע כי בתשובת בנין של שמחה כתב בשם הגר"א שאמר שגם כוונת הזוהר הוא כהגמרא ולא כפירוש הרמ"ע הנ"ל".

⁴ מ"ה שם יב בשם ארה"ח

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLI17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת חגיגה

ב. מדת יום ומדת לילה דכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום אחד

י"א⁵ שהנוסעים למקומות שמתארך היום לחדש או חדשיים, וחצי שנה, וכן אסטרונואוט הנמצא בחלל⁶, שימנו ז' ימים של כ"ד שעות שוות מהמקום שממנו יצא ומונה הימים בשעות ומקדש שביעי, שמדת יום ומדת לילה הוקבע לעשרים וארבע שעות⁷ בין שניהם, שנוהג בכל מקום⁸. ויש שכתבו⁹ שיש לקבוע את זמני היום והלילה לפי זמן ואופק של ארץ ישראל וירושלים עיה"ק, שמשם הושתת העולם, וזמן התקדשות והתעוררות השפעת הזמן שבשמים הוא לפי חלות הזמן בארץ ישראל.

דף יב:

ג. שבעה ואלו הן וילון רקיע שחקים זבול מעוז מכוון ערבות

כשאומר בר"ח ובמועדים בתפילה וברכת המזון "יעלה ויבא" יכוין לשבעה רקיעים¹⁰ – יעלה למסך הראשון הנקרא וילון. ויבוא לרקיע. ויגיע עד שחקים. ויראה ברקיע הנקרא מעון. וירצה ברקיע הנקרא זבול. וישמע ברקיע הנקרא מכון. ויפקד ברקיע הנקרא ערבות. ויזכר זכרוננו זכרון נאמר על המעשים. ופקדוננו נאמר על העושים.

⁵ מור וקציעה באו"ח סימן שד"מ. וכן הסכמת רוב הפוסקים עיין מחזיק ברכה להחיד"א סק"ד, ס' מעשה ה' (לרבי אליעזר אשכנזי, חלק מעשה בראשית פרק ג'), ספר הברית מאמר ד' פי"א, שו"ת רב פעלים ח"ב סוד לישראלים סי' ד' שדברי הקדמונים שיש למנות כ"ד שעות ממקום (שיש זריחה ושקיעה) שיצא משם אמת ויציב, שו"ת נחלת לוי ח"ב סי' א', דע"ת וכה"ח הכא (סק"ב) שמביאים דברי המור וקציעה, וע"ע שו"ת להורות נתן ח"א סי' ח', תשובות והנהגות ח"א סי' שמ"ו. ובשו"ת ישא יוסף (שם) בשם הגר"ח קנייבסקי שלימ"א שכמדומה שכן הורה החזו"א זצ"ל.

⁶ מובא בכת עת אור ישראל (מאנסי) כט, תשס"ג, כח – נו בשאלת האסטרונואוט אילן רמון ז"ל כיצד ינהג שבוע בחלל לגבי קריאת שמע תפילה ושבת

⁷ וכפירש"י על מהו מדת יום ומידת לילה שאינו תלוי בארו וחושך שהרי הברא ביום הראשון. שו"ת דברי יציב חלק אורח חיים סימן קח

⁸ אולם יש שכתבו שימנו תמיד עשרים וארבע שעות מידי יום כשמגיע השמש למקום הכי רחוק אז הוא לילה לרנע במימריה ומתחלף אח"כ ליום הבא.

⁹ ס' פרשת דרכים דרוש כ"ג (ד"ה עוד נקדים), ש"ת ישכיל עבדי ח"ה סי' כ"ב, שו"ת דברי יציב האו"ח סי' ק"ה, שו"ת משנת יוסף ח"ה סי' ה'.

¹⁰ מעשה ניסים על הסידור.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת חגיגה

ד. זבול שבו ירושלים ובית המקדש ומזבח בנוי ומינאל

השר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן

י"א¹¹ שבתפילת העמידה כשאומר בברכת רצה וְהֵשֵׁב אֶת הָעֲבוּדָה לְדָבִיר בֵּיתֶךָ. יחבר ואשי ישראל ותפלתם באהבה תקבל ברצון שהכונה היא על פי המבואר כאן בגמ' שמינאל שר הגדול מקריב קרבן, ובמדרש איתא שהוא נשמתן של צדיקים על המזבח של מעלה¹², ולמטה הן הקרבנות שמקריבים הצדיקים ומוסרים נפשותיהם להקב"ה על כל דיבור ודיבור היוצא מפיהם המכונה בשם מזבח¹³, ועל זה תיקנו ואשי ישראל, שאנו מתפללים שיתקבלו נפשותיהן¹⁴, ותפלתם, כלומר וגם תפלתם של ישראל הכל תקבל ברצון.

ולפי פי' זה י"א שאין לומר מתרה באהבה תקבל שאין להתפלל שימותו הצדיקים במהרה. וי"א¹⁵ שיש לומר מתרה דזה וודאי קעב היא שמינאל מקריב, ואין אנו מתפללין אלא על הקבלה שיקבלו הקדוש ברוך הוא מהרה, ולא הוי כלל כמתפלל ח"ו על מיתת צדיקים. גם קרוב שמקריבין נשמת

¹¹ טור או"ח קב ולבוש שם ובט"ז שם שהוא הפירוש המובהק שבכולם. ועל פי זה מובן מדוע אף בזמן שבית המקדש קיים אומרים נוסח זה, כדמוכה להדיא ברש"י ברכות דף יא: "בשביל העבודה שעשו היו מברכין אחריה רצה ה' אלהינו עבודת עמך ישראל ואשי ישראל ותפלתם תקבל ברצון, ברוך המקבל עבודת עמו ישראל ברצון, אי נמי שאותך לבדך ביראה נעבוד"

¹² מדרשות הלוקין יש מי שאומר נשמותיהן של צדיקים ויש מי שאומר כבשים של אש והיינו דאמרינן בשמונה עשרה בעבודה ואשי ישראל ותפלתם מהרה באהבה תקבל ברצון. תוד"ה ומינאל חולין קי. ועיין מחזיק ברכה אורח חיים סימן קכשהביא מהרב בית דוד א"ח סי' מ"ט ובסוף הביא דברי הרמ"ע במאמר אם כל חי ח"ג סי' כ"ג בשם המדרש וז"ל אליהו זכה לברית שלום וכו' אמרו עליו שהוא מקריב תמידין בבית המקדש אף על פי שהוא שמם שהרי בקדושתו עומד ואתיא כי הא דתנינן בעדיות מקריבין אעפ"י שאין בית ואפשר שננזו לו קופות מתרומת הלשכה כדי שיהיו באים משל צבור וכו' וכתב הרב בית דוד ולפ"ז אתי שפיר ואשי ישראל כפשטיה קרבנות ממש של כבשים כבזמן שבהמ"ק קיים.

¹³ וזו היא תפלה הנקרא עבודה שבלב והקרבנות אלו שהן באש ההתלהבות נקראות אשי ישראל ותפלתם היא גוף התפלה שהן תיבותיה. שולחן ערוך הרב שם ב

¹⁴ ולדידי קשיא לי אם כן אינו מענין הברכה, שאין כוונתה כי אם בקשה על קבלת התפלה והעבודה, ומה מקום לזה לקבלת הנשמות שאינה מכלל עבודתנו אלא עבודת המלאך. וז"ל בדוחק לפי שאין נשמותיהן של צדיקים נקרבות אלא ע"י שעבדו עבודת ה"ת בתפלתן, וגם בעת קבלת נשמותיהן הן נמסרים אליו ית' ברצונם וזוהי עבודתם. אי נמי י"ל דקאי על הקדושים הנהרגים על קדושת ה', שהם ודאי אישים מקריבים חלב ודם שאין עבודה גדולה הימנה. מור וקציעה שם

¹⁵ ועתה עוד שם שמכיון שיש פירושים נוספים וגם במדרש י"א שהכונה לכבשים של אש יש לומר מהרה

הלכות הדרף היומי

מסכת חגיגה

צדיקים שכבר מתו שנים רבות. וי"א¹⁶ שפירושו ואשי ישראל ותפלתם אף על פי שאין עתה עבודה מתפללין על התפלה שהיא במקום הקרבנות באהבה תקבל ברצון שתתקבל ברצון¹⁷.

אולם י"א¹⁸ שפי' הברכה והשב את העבודה לדביר ביתך ואשי ישראל. כלומר שתשוב העבודה כגון הטבת הנרות, הקטרת הקטורת וכו' וגם קרבנות האישים, ואחר כך מתפלל עוד ותפלתם באהבה תקבל ברצון.

ה. מעוז שבו ניתות של מלאכי השרת שאומרות שירה בלילה וחשות ביום מפני כבודן של ישראל

טעם שתיקנו בברכת הנישואין (שבע ברכות) שהשמחה במעונו, שהשמחה שאנו משמחים לחתן ולכלה לא ממנו היא כי השמחה במעונו. על שם שאין לפני עצבות שנאמר (דהי"א טז, כז) עוז וחדוה במקומו. ולכך תקנו שהשמחה במעונו¹⁹ ולא במכוננו ולא בזבולו משום שמעון בו כתות של מלאכי השרת אומרות שירה לפני המקום. והשירה היא השמחה לפני המקום כמו שנאמר (שופטים ט, יג) החדלתי את תירושי המשמח אלהים ואנשים. לפיכך אומרים שהשמחה במעונו.

ועוד שהשמחה השלמה במעונו של ה' ולא לפנינו, לפי שהיכולת שלו לחדש לו פנים חדשות, שהרי הרקיע שבו מלאכי השרת אומרים שירה נקרא מעון, ובכל יום ויום נבראים מלאכים. אבל השמחה השפלה והחסרה אצלנו, שאין אנו יכולים להביא פנים חדשות לרצוננו²⁰.

ו. כל העוסק בתורה בלילה הקדוש ברוך הוא מושך עליו חוט של חסד ביום

צריך²¹ לזוהר בלמוד הלילה יותר מבשל יום, והמבטלו עונשו מרובה. ולכן אחר תפלת ערבית²² צריך לקבוע עת לתורה, לקיים (יהושע א פסוק ח)

¹⁶ פי' ראשון בטור שם ובאבודרהם. ועיין במ"ז שם

¹⁷ ונ"ל דלפירוש זה היא תפלה על העתיד, השב העבודה לדביר ביתך, ואז אשי ישראל ותפלתם תקבל, ר"ל אז תקבל שני הדברים שעכשיו אין בידינו. וזה נראה יותר לפי סידור הברכה, כי כפי מ"ש בטור הפסיק הענין באמצע. ולפי פשוטו יתכן פירוש זה יותר מכולם. מור וקציעה שם

¹⁸ פי' אחרון בטור ובאבודרהם וכתב במ"ב שם שהגר"א כתב שהעיקר כפי' האחרון.

¹⁹ ספר אבודרהם ברכת אירוסין ונישואין מבעל העמור ואבן הירחי.

²⁰ מטה משה עמוד גמילות חסדים חלק שלישי בהכנסת כלה פרק א מהכלבו (סי' ע"ה)

²¹ שו"ע ונו"כ או"ח רלה א

²² קיצור שולחן ערוך סימן עא סעיף א, מ"ב רלה א

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת חגיגה

וְהִגִּיתָ בּוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה, וְאִין אָדָם לּוֹמֵד רֹב חֲכָמָתוֹ אֵלָא בְּלֵילָה וְאָמְרוּ רַבּוּתֵינוּ זְכוּרָנָם לְבִרְכָה לֹא אֵיבְרִי לֵילָא אֵלָא לְגִירְסָא, וְהֵינּוּ בְּלֵילֵי חוּרְףָּ, וּמְכַל מְקוּם גַּם בְּלֵילוֹת הַקְּצָרִים צָרִיךְ לְלַמּוֹד מֵעַט בְּכָל לַיְלָה, לְקִיּוּם וְהִגִּיתָ בּוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה.

לפיכך מי שרצה לזכות בכתר התורה, יזהר בכל לילותיו, ולא יאבד אפילו אחד מהם בשינה ואכילה ושיחה²³, אלא בתלמוד תורה ודברי חכמה. ומן חמשה – עשר באב ואילך יוסיף מעט מעט, ואמר ריש – לקיש כל העוסק בתורה בלילה, חוט של חסד נמשך עליו ביום²⁴, שנאמר (תהלים מב פסוק ט) יוֹמָם יֵצֵה יְקַוֶּךָ חֶסֶדְךָ וּבְלַיְלָה שִׁירָה שִׁירוּ עִמִּי, מה טעם יומם יצוה ה' חסדו, משום ובלילה שירה עמי. ואיכא דאמרי אמר ריש – לקיש כל העוסק בתורה בעולם הזה שהוא דומה ללילה, הקדוש ברוך הוא מושך עליו חוט של חסד בעולם הבא שהוא יום, שנאמר יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי, ומכל שכן מי שיש לו חק קבוע ללמוד בכל יום, ונתבטל ביום, שהוא צריך להשלים חקו בלילה.

ויש לחוש בלילה אם יאכל תחלה תחטפנו שינה, מתוך שהוא יגע והטבע מבקשת מנוחה, ונמצא מתבטל מתורה. על כן יש ליזהר שיקבע לו עת ללמוד קודם האכילה, אך אם הוא רעב ולבו חלש, שלא אכל ביום לשובע, יטעום מעט כדי לישב דעתו, ואחר כך ילמוד קצת, ואחר כך יאכל סעודתו די ערכו, ויחזור ללמוד תורה איש איש כפי השגתו.

ז. כל הפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה מאכילין אותו גחלי רתמים

צריך ליזהר שלא לדבר דברים בטלים בפרט בשעת הלימוד²⁵, ואפילו מי שנתעטש אין אומרים לו רפואה²⁶ ("אסותא", "להיים טובים", או "לבריאות") בבית המדרש, ואין צריך לומר בשעת הלימוד. כי המפסיק מלימודו לשיחה

²³ רמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק ג הלכה ג

²⁴ לפי שמדרך המנוד שינה בלילה שיהו פניו זועפות ביום אמר בעוסק בתורה ומנוד שנתו בלילה הקדוש ברוך הוא מושך עליו חוט של חסד שהוא מאירת פנים ביום כי היא ממדת החסד כאמור לעושה אורים גדולים כי לעולם חסדו והכי אמרינן בפ"ק דמגילה אסתר ירקרקת היתה אלא שהקב"ה משך עליה חוט של חסד שהיא מאירת פנים שתהא נראית יפה כפרש"י וקרא התורה שירה דכתיב כתבו לכם את השירה וגו'.

מהרש"א חידושי אגדות עבודה זרה דף נ: ד"ה כל העוסק

²⁵ שולחן ערוך הרב יורה דעה הלכות תלמוד תורה פרק ד סעיף יא

²⁶ שו"ע ונו"כ יו"ד רמז יז

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת חגיגה

בטלה עונשו גדול מאד, כמו שאמרו חכמים שמאכילין אותו גחלי רתמים, שנאמר (איוב ל פסוק ד) הַקְטִיפִים מִלוֹחַ עָלַי שִׁיחַ וְשָׂרֵשׁ רִתְמִים לְחֶמְסִי, ויש אומרים²⁷ שבזמן הזה שאין נוהרים כל כך בשיחה בבית המדרש אומרים רפואה בבית המדרש. ונכון להחמיר באמצע הלימוד²⁸. אבל שלא בשעת הלימוד אפשר לסמוך על הסברא הנז' לומר חיים טובים בבית הכנסת למי שנתעטש²⁹.

---

²⁷ ש"ך שם מז

²⁸ שבט"ו ו שם כתב דאדרבה מזה ימשך דבר מגונה שישיחו ג"כ שיחה בטלה וכבר אנו מוזהרין בזה בעונש גחלי רתמים ח"ו ע"כ אין להקל והמרבה בכבוד התורה הרי זה מכובד ומשובח

²⁹ א"ר או"ח קנא א

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>